

УДК 657:330.322:339.166:7] (477)

Швец В.Є.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ НА РИНКУ АНТИКВАРІАТУ

Запропонована низка заходів нормативно-правового характеру для вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення інвестицій на ринку антикваріату.

The series of measures of legal character for improvement of record-keeping and analysis of investment activity on the market of antique are proposed.

Одним із напрямів інвестиційної діяльності підприємств є об'єкти на ринку антикваріату. Даний напрям діяльності буде успішним при умові достовірної інформації про стан даного ринку, а також про окремі об'єкти, що стали увагою інвесторів. Однак для забезпечення такою інформацією потрібен цілий комплекс як довідкових, так і обліково-аналітичних даних. Цілком зрозуміло, що без такої інформації ризик інвестицій буде доволі високим, тому проблема обліково-аналітичного забезпечення є актуальною темою дослідження. Актуальність даної проблеми має як практичне, так і теоретичне значення. Практичне застосування даного дослідження сприятиме активізації підприємницької діяльності на ринку антикваріату, що є важливим для забезпечення загальнодержавних пріоритетів [1]. У теоретичному значенні дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення полягає у розширенні знань про ринок антикваріату, який характеризується асиметричністю інформації, а також дозволить сформулювати теоретико-методологічні засади сприйняття предметів, що представляють даний ринок.

Питання обліково-аналітичного забезпечення інвестицій на ринку антикваріату належать до числа найменш висвітлених в економічній літературі [2]. Причому відсутні дослідження як про обліково-аналітичне забезпечення, так і про функціонування самого ринку. Головна причина, що пояснює відсутність наукових праць з даної проблеми полягає в особливості ринку антикваріату як структури з асиметричністю інформованості його учасників щодо цінності предметів та перспективності їх як об'єктів інвестування [3].

Обліково-аналітичне забезпечення, як предмет дослідження має складну системну структуру. Така побудова зумовлена насамперед основним функціональним призначенням даної інформації - забезпечення управлінських рішень, а також системними властивостями облікових даних, які мають знаходити відображення у фінансовій звітності та служити джерелом для проведення аналітичних досліджень з врахуванням особливостей досліджуваних об'єктів. Тому метою даного дослідження є висвітлення порядку сприйняття предметів антикваріату як об'єктів обліку та методики проведення економічного аналізу з точки зору інформаційного забезпечення прийняття рішень для потенційних інвесторів в Україні.

Загальновідомо, що бухгалтерський облік предметів антикваріату здійснюється в залежності від економічного змісту об'єктів, що обліковуються. Адже, згідно законодавства України, одним із принципів побудови облікового процесу на підприємстві чи в організації є принцип домінування сутності над формою [4]. Згідно цього принципу необхідно передбачити потенційно-можливі господарські операції які буде проводити підприємство згідно своєї мети і статутних обмежень. Оскільки мова йде про інвестиції на ринку антикваріату, відповідно тут можливі наступні варіанти підприємницької поведінки:

1. Придбання предметів антикваріату для наступного перепродажу;
2. Придбання антикваріату з метою організації власного музею чи виставкового центру;

3. Придбання антикваріату з метою передачі в оренду (депозит) музеям чи виставковим центрам;
4. Придбання ушкоджених і некомплектних предметів антикваріату з метою їх реставрації та наступного продажу;
5. Придбання предметів антикваріату для їх наукового дослідження, опрацювання та опублікування результатів;
6. Придбання антикваріату для забезпечення матеріалами виконання оформлювальних і оздоблювальних робіт.

Перелічені варіанти інвестування є основою сприйняття операцій на ринку антикваріату, а також служать підставою визначення бухгалтерських рахунків, у системі яких будуть відображатись придбані об'єкти. Для цього необхідно детально розглянути порядок сприйняття об'єктів обліку, а також з'ясувати відповідність змістовного підходу в бухгалтерському обліку до існуючих норм чинного законодавства. Наприклад, у першому варіанті предмети антикваріату за економічним змістом виступають в якості товарів, придбаних для наступного перепродажу, або товарів, прийнятих до продажу на умовах комісії, другий варіант передбачає віднесення антикваріату до інших необоротних матеріальних активів, які приносять підприємству економічну вигоду і так далі (табл.1). Водночас, щодо вибору з існуючого Плану рахунків тих, що відповідають економічному змісту господарських операцій є певна проблема, яка пов'язана з відсутністю в інструкції до Плану рахунків будь-якої роз'яснювальної інформації про антикваріат [5]. Адже в якості антикваріату можуть виступати різноманітні предмети: від основних засобів до рукописів і старої форми документів, тобто антикваріатом на підприємстві стають об'єкти, які морально застаріли, але добре збереглися і ще виконують свої функції. Виникає цілком логічне питання - як в обліку правильно відобразити такі об'єкти? Наведений приклад застосування бухгалтерських рахунків для відображення операцій з предметами антикваріату дає лише часткову відповідь на поставлене питання і є предметом дискусійного характеру, оскільки існуючі рахунки не в повній мірі відображають зміст даних операцій. Очевидно, що найкращим варіантом у розв'язанні цього питання є розгляд можливості доповнення переліку Плану бухгалтерських рахунків, нині діючого, новими субрахунками.

Водночас з проблемою застосування бухгалтерських рахунків виникають питання з приводу амортизації предметів антикваріату, які також необхідно доопрацювати, адже дані предмети не тільки не підлягають зносу, але й можуть зростати за ринковою ціною, що вимагає виділення окремого пункту в податковому законодавстві, присвяченому переоцінці таких об'єктів обліку. Наприклад, на підприємстві знаходиться сейф, якому близько 100 років і який вже давно вважається зношеним. Його балансова вартість після упродовження гривні становить 2 копійки, що явно не відповідає ринковій чи справедливій вартості й, відповідно, спотворює достовірність фінансової звітності суб'єкта господарювання (ціна такого стародавнього сейфа в антикварному магазині може коштувати від 500 до 1000 гривень).

Окрім облікового забезпечення інвестиційної діяльності на ринку антикваріату є об'єктивна потреба в її аналітичному забезпеченні. Проблема аналітичного забезпечення даного виду інвестицій полягає у формуванні моделі проведення економічного аналізу, визначенні системи показників і методики їх аналізу для отримання інформації щодо вибору найбільш ефективних управлінських рішень. Причому для ринку антикваріату розробити аналітичне забезпечення досить не просто з причини переважаючих тут стохастичного виду зв'язків між окремими чинниками впливу на результативні показники. Наприклад, збільшення обсягів продажу однойменних предметів антикваріату не знаходиться у пропорційній залежності з ціною їх реалізації. Оскільки інформованість

потенційних покупців про наявність великої кількості однакових предметів колекціонування може призвести до різкого спаду попиту на них, і навпаки - одиничне представлення предметів колекціонування є підтвердженням того, що вони мають високу колекційну рідкість, тому ринкову ціну на них, як правило визначає аукціон. У зв'язку з цим для створення аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності на ринку антикваріату необхідно насамперед розробити класифікаційні таблиці з рейтинговими принципами оцінювання предметів антикваріату виходячи з багатофакторної залежності результативних показників у розрізі тематичних спрямувань колекціонування та обраних варіантів інвестування. Відповідно орієнтирами прийняття найбільш ефективних рішень виступатимуть такі варіанти інвестування, які забезпечують отримання найбільшої вигоди при найменших витратах. Таким чином, очевидним є необхідність проведення достовірної оцінки потенційних предметів інвестування, що стане базою порівняння під час з'ясування доцільності їх придбання та прогнозованої майбутньої вартості.

Таблиця 1.

Використання бухгалтерських рахунків для відображення операцій з предметами антикваріату

Зміст операції	Рахунки першого порядку	Субрахунки
1. Придбання предметів антикваріату для наступного перепродажу;	28 «Товари»	282 "Товари в торгівлі"
		283 "Товари на комісії"
		285 "Торгівельна націнка"
2. Придбання антикваріату з метою організації та створення власного музею;	15 "Капітальні інвестиції",	153 "Придбання (виготовлення) ін. необоротних матеріальних активів"
		11 "Інші необоротні матеріальні активи"
3. Придбання антикваріату з метою передачі в оренду (депозит) музеям;	15 "Капітальні інвестиції",	153 "Придбання (виготовлення) ін. необоротних активів"
		11 "Інші необоротні матеріальні активи"
4. Придбання ушкоджених предметів антикваріату з метою їх реставрації;	20 "Виробничі запаси",	202 "Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби"
5. Придбання предметів антикваріату для їх дослідження та опублікування отриманих результатів;	15 "Капітальні інвестиції",	154 "Придбання (створення) нематеріальних активів".
		12 "Нематеріальні активи"
6. Придбання антикваріату для проведення оздоблювальних робіт.	20 "Виробничі запаси",	201 "Сировина і матеріали",
		25 "Напівфабрикати"

Водночас, загальновідомо, що саме з оцінкової функції розпочинається економічний аналіз будь-якого об'єкта дослідження у сфері підприємництва, і це безумовно відноситься й до ринку антикваріату [6]. Однак, оскільки ринок антикваріату характеризується асиметричністю інформації, тобто коли учасники ринку не в однаковій мірі володіють інформацією про предмети антикваріату, досить часто виникає проблема співставності показників при проведенні економічного аналізу на даному ринку. Проблема співставності

показників та результатів проведення аналізу полягає у різних рівнях вартісної оцінки предметів, які залежать від часу, місця, кількості заінтересованих суб'єктів, кількості відомих предметів, а також у різноманітних параметрах, які аналізуються і слугують характеристиками об'єктів з якими здійснюють трансакції на ринку антикваріату. В зв'язку з даною проблемою щодо пошуку критеріїв співставності при проведенні аналізу на ринку антикваріату використовують насамперед не вартісну, а рейтингову їх оцінку. Питання рейтингової оцінки на ринку антикваріату широко висвітлене у фаховій літературі, яку використовують колекціонери та інші учасники ринку антикваріату [7]. Водночас, дана проблема розглядається у вузько сконцентрованому ракурсі необхідному для практиків при визначенні ціни купівлі-продажу предметів колекціонування, при відсутності досліджень комплексного та системного характеру щодо теоретико-методологічного проведення рейтингових оцінок предметів на ринку антикваріату. Тому теоретико-методологічне забезпечення проведення рейтингових оцінок є також актуальною темою досліджень для формування та розвитку методичного забезпечення економічного аналізу об'єктів на ринку антикваріату.

Слід зауважити, що рейтингове оцінювання здебільшого розглядається в економічній літературі в якості одного із принципів побудови економічного аналізу, і передбачає визначення пріоритетів у досягненні поставленої мети та черговості виконання заходів, що спрямовуються на цільову зміну досліджуваної системи [6], тоді як ідея застосування принципу рейтингового оцінювання на ринку антикваріату зумовлена головною рисою, притаманною усім предметам колекціонування - ступінню рідкості. Тобто, при визначенні ціни на предмети антикваріату в даний момент часу чи на перспективу, необхідно провести аналіз факторів, що впливають на формування ціни, головним серед яких виступає ступінь рідкості, під яким розуміють частоту появи конкретного предмету колекціонування на ринку, а також наявність їх у музейних колекціях. Висвітлення методики рейтингової оцінки у спеціальній літературі носить багатоплановий характер і залежить від виду предметів колекціонування. Так, кожен вид предметів на ринку антикваріату передбачає свій підхід і критерії рейтингового оцінювання, які є найбільш ефективними для визначення цінності вже наявного у колекціонера предмета, що далеко не влаштовує потенційного інвестора на стадії прийняття рішення про доцільність інвестицій. Тому, першочергового опрацювання у формуванні аналітичного забезпечення управлінських рішень інвестиційного характеру на ринку антикваріату є створення методики рейтингового оцінювання предметів антикваріату, яка б забезпечувала визначення не лише теперішньої але й майбутньої їх вартості.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення інвестиційної діяльності на ринку антикваріату вимагає здійснення цілого ряду заходів методологічно-нормативного характеру, серед яких:

- по-перше, розробка класифікації предметів антикваріату та відображення цієї інформації в стандартах бухгалтерського обліку;
- по-друге, доповнення Плану рахунків бухгалтерського обліку новими субрахунками, які б унеможливили виникнення різноманітних суперечливих ситуацій щодо сприйняття та відображення у звітності операцій з предметами антикваріату;
- по-третє, формування методичних рекомендацій з обліку, аналізу та контролю наявності та руху предметів антикваріату;
- по-четверте, розробка методичних рекомендацій з оцінки та зміни вартості предметів антикваріату.

Реалізація даних заходів сприятиме розширенню діапазону застосування інвестицій на ринку антикваріату, оскільки дані кроки направлені на створення більш прозорого та

доступного інвестиційного середовища. А також це дозволить збільшити інформаційну базу про функціонування ринку антикваріату в Україні з метою здійснення державного контролю за рухом культурних цінностей для забезпечення загальнонаціональних пріоритетів згідно "Конвенції про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності", яка була прийнята 14 листопада 1970 року за результатами генеральної конференції Організації Об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури.

Література

1. Швець В. Ринок антикваріату в Україні як об'єкт економічного аналізу. Вісник Львівського університету: серія економічна, вип.33, Львів. - 2004. - С. 60-65.
2. Швець В. Проблеми формування обліково-аналітичних систем на ринку антикваріату Тези міжн. наук, практ. конф. (25-26 березня 2005р) за ред. В.С.Швеця.- Львів: ЛНУ ім.Івана Франка, 2005. - С.173-174
3. Трілленберг В. Нобелівські премії у галузі економіки./ Журнал європейської економіки. Т.1 (№2), вересень 2002, Тернопіль: ТАНГ. - С.243-249.
4. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-ІУ.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291 (зі змінами і доповненнями).
6. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. -412 с.
7. Потин В.М. Монеты. Клады. Коллекции: Очерки нумизматики. - С.-Петербург: Искусство-СПБ, 1992. -303 с.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Швецом В.Я. 22.08.06*

*Надійшла до редакції
09.06.06*